

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Κύρωση της από 24.9.2020 τροποποίησης της από 26.7.2018 Σύμβασης Δωρεάς μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, του Κοινωφελούς Ιδρύματος με την επωνυμία «Κοινωφελές Ίδρυμα «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΩΝΑΣΗΣ» (ALEXANDER S. ONASSIS PUBLIC BENEFIT FOUNDATION)», που εδρεύει στο VADUZ του LIECHTENSTEIN, και του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου (Ν.Π.Ι.Δ.), επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση του κινδύνου διασποράς του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες διατάξεις»

Ι. Γενικές παρατηρήσεις

Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάστηκε η Διαρκής Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων, αποτελείται από είκοσι επτά (27) άρθρα και διαρθρώνεται σε τρία (3) Μέρη.

Με τις διατάξεις του Μέρους Πρώτου (άρθρο πρώτο) φέρονται προς κύρωση η από 24.9.2020 τροποποίηση της από 26.7.2018 σύμβασης δωρεάς μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, του Κοινωφελούς Ιδρύματος με την επωνυμία Κοινωφελές Ίδρυμα «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΩΝΑΣΗΣ» (ALEXANDER S. ONASSIS PUBLIC BENEFIT FOUNDATION), που εδρεύει στο Λιχτενστάιν, Stadtle 27, Vaduz, Liechtenstein, και του Ωνασείου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου (Ν.Π.Ι.Δ.), που εδρεύει στην Καλλιθέα Αττικής επί της Λεωφόρου Συγγρού 356, και το συνημμένο σε αυτή Παράρτημα 1, που υπεγράφησαν μεταξύ των ανωτέρω μερών για την πραγματοποίηση της δωρεάς του Ιδρύματος.

Ακολουθεί το Μέρος Δεύτερο του νομοσχεδίου (άρθρο δεύτερο έως άρθρο εικοστό πέμπτο), υπό τον τίτλο «Διατάξεις του Υπουργείου Υγείας», το οποίο αποτελείται από είκοσι τέσσερα (24) άρθρα και με το οποίο ρυθμίζονται θέματα αρμοδιότητας των Υπουργείων Υγείας και Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Ειδικότερα, με το άρθρο δεύτερο παρέχεται στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.), κατά παρέκκλιση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, η δυνατότητα συνεργασίας με ιατρούς και προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων υπό καθεστώς έκδοσης από αυτούς δελτίων απόδειξης παροχής υπηρεσιών για τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους. Το εν λόγω προσωπικό μπορεί, με επιμερισμό της εργασίας του, να απασχολείται στον Ε.Ο.Μ. και/ή σε έναν ή περισσότερους από τους οριζόμενους στο ίδιο άρθρο του νομοσχεδίου φορείς του συστήματος μεταμοσχεύσεων. Με το άρθρο τρίτο ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με το προσωπικό που απασχολείται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου στην υπό εκκαθάριση αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία υπό την επωνυμία «ΚΕΚ-ΑΕΜΥ» της Ανώνυμης Εταιρείας Μονάδων Υγείας (ΑΕΜΥ ΑΕ), και το οποίο μεταφέρεται με την ίδια σχέση εργασίας σε κενή οργανική θέση ή, ελλείψει αυτής, σε συνιστώμενη προσωποπαγή θέση σε νοσοκομεία εποπτείας του Υπουργείου Υγείας. Με το άρθρο τέταρτο παρέχεται η δυνατότητα παράτασης έως την 30.06.2021 των συμβάσεων εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου που έχουν συναφθεί βάσει της από 11.03.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α' 55), η οποία κυρώθηκε διά του άρθρου 2 του ν. 4682/2020 (Α' 76). Περαιτέρω, με το άρθρο πέμπτο καθορίζεται στο ποσό των δύο χιλιάδων ευρώ μηνιαίως η αποζημίωση των οικογενειακών ιατρών του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), των οποίων οι συμβάσεις παρατάθηκαν αυτοδίκαια έως την 30ή Σεπτεμβρίου 2020, σύμφωνα με το άρθρο δέκατο πέμπτο της από 10.08.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α' 157), η οποία κυρώθηκε διά του άρθρου 1 του ν. 4722/2020 (Α' 177). Με το άρθρο έκτο ρυθμίζονται, μεταξύ άλλων, θέματα σχετικά με τη συγκρότηση της Εθνικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών. Με το άρθρο έβδομο καθορίζονται, ιδίως, οι ιατρικές πράξεις οφθαλμολογικής ειδικότητας που δύναται να εκτελούνται στις αυτοτελείς Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας (Μ.Η.Ν.) με τοπική αναισθησία και απαιτούν θεραπεία με φάρμακα κατηγορίας 1Α αποκλειστικά νοσοκομειακής χρήσης. Με το άρθρο όγδοο ρυθμίζονται, ιδίως, ζητήματα στελέχωσης των Μονάδων Ημερήσιας Νοσηλείας, και ορίζεται ότι κάθε Μ.Η.Ν. δύναται, εκτός του αντίστοιχου επιστη-

μονικού υπευθύνου, να συνεργάζεται και με άλλους ιατρούς της ίδιας ειδικότητας καθώς και με εξωτερικούς συνεργάτες άλλων ειδικοτήτων για τη διενέργεια των προβλεπόμενων ιατρικών πράξεων. Με το άρθρο ένατο καθορίζεται ο ελάχιστος αριθμός των χειρουργικών αιθουσών των αυτοτελών Μ.Η.Ν., και ρυθμίζονται πολεοδομικά ζητήματα ως προς τις ιδιωτικές αυτοτελείς Μ.Η.Ν. Με το άρθρο δέκατο νομιμοποιούνται, κατά παρέκκλιση των διατάξεων περί προμηθειών του Δημοσίου, οι δαπάνες που διενήργησαν, από την 01.03.2020 έως και τη δημοσίευση του παρόντος, τα Κέντρα Υγείας των Διοικήσεων Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.Πε.) για την εξέταση δειγμάτων βιολογικού υλικού ύποπτων κρουσμάτων κορωνοϊού COVID-19, και ρυθμίζονται ζητήματα εκκαθάρισης και πληρωμής των εν λόγω δαπανών. Με το άρθρο ενδέκατο ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι, εκ των χιλίων (1.000) οργανικών θέσεων του νοσηλευτικού προσωπικού των πρόσθετων κλινών νοσηλείας των Μονάδων Εντατικής Θεραπείας, οι εκατό (100) αντιστοιχούν σε οργανικές θέσεις του κλάδου ΤΕ Φυσικοθεραπείας. Με το άρθρο δωδέκατο προβλέπεται η δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών που προέρχονται από ποσά αυτόματης επιστροφής (clawback) για το έτος 2019. Θεσπίζεται, επίσης, κατ' εξουσιοδότηση έκδοση απόφασης του Υπουργού Υγείας διά της οποίας καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι ρύθμισης των οφειλών αυτών. Με το άρθρο δέκατο τρίτο, μεταξύ άλλων, μειώνεται, από το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ, στο ποσό των χιλίων (1.000) ευρώ, το κατώτατο όριο του προστίμου που επιβάλλεται στους ιατρούς που συνδέονται με οποιαδήποτε σχέση με τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και τον Ο.Π.Α.Δ., και στους λοιπούς παρόχους και προμηθευτές υγείας, που είναι συμβεβλημένοι με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεών τους περί ορθής συνταγογράφησης φαρμάκων όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 του π.δ. 121/2008. Με το άρθρο δέκατο τέταρτο ορίζεται ότι, μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας για την επιβεβαίωση της φυσικής παρουσίας των ασθενών στα διαγνωστικά κέντρα ή ιατρεία και την ενημέρωσή τους για τα στοιχεία εκτέλεσης των παραπεμπτικών τους, λογίζονται νόμιμες οι δαπάνες παροχής υπηρεσιών, που πραγματοποιήθηκαν από 4.08.2020 ή θα πραγματοποιηθούν από συμβεβλημένους με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. παρόχους υπηρεσιών υγείας, και αφορούν την εκτέλεση των άυλων παραπεμπτικών διαγνωστικών εξετάσεων. Με το άρθρο δέκατο πέμπτο ορίζεται ότι το συνολικό όριο φαρμακευτικής δαπάνης του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., πέραν του οποίου ενεργοποιείται ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback), ανέρχεται στο ποσό των δύο δισεκατομμυρίων ογδόντα οκτώ εκατομμυρίων

(2.088.000.000) ευρώ. Με το άρθρο δέκατο έκτο εισάγονται ειδικές ρυθμίσεις για την αποζημίωση των ασφαλισμένων για δαπάνες που αφορούν συγκεκριμένες κατηγορίες υπηρεσιών υγείας (λογοθεραπείας, εργοθεραπείας, κ.λπ.). Με το άρθρο δέκατο έβδομο ρυθμίζονται, μεταξύ άλλων, ζητήματα σχετικά με την υπερωριακή εργασία του προσωπικού του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (Ε.Ο.Δ.Υ.) για το χρονικό διάστημα από την 10.07.2020 έως και την 31.03.2021. Με το άρθρο δέκατο όγδοο παρέχεται στο Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας (Ι.Φ.Ε.Τ. Α.Ε.) η δυνατότητα αγοράς φαρμάκων για λογαριασμό των δημόσιων νοσοκομείων, για τα οποία έχουν θεσπισθεί «κλειστοί προϋπολογισμοί» νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης. Με το άρθρο δέκατο ένατο εισάγονται ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών λόγω του κορωνοϊού COVID-19. Ειδικότερα, παρατείνονται έως την 31.12.2020: α. η δυνατότητα σύναψης με απευθείας ανάθεση, κατά παρέκκλιση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας, συμβάσεων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και των εποπτευόμενων από αυτό φορέων, για την προμήθεια αγαθών και την παροχή υπηρεσιών, β. η ισχύς των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 5 του ν. 4681/2020 (Α' 74) ως προς την άδεια παραγωγής αντισηπτικών, γ. η ισχύς του άρθρου 22 του ν. 4683/2020 (Α' 83) ως προς τη διάρκεια ισχύος συμβάσεων μεταξύ Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και παρόχων του, δ. η ισχύς του άρθρου 13 του ν. 4684/2020 (Α' 86) ως προς τη θητεία των τακτικών και αναπληρωματικών μελών των διοικητικών και εποπτικών συμβουλίων των προμηθευτικών φαρμακευτικών συνεταιρισμών, και ε. η ισχύς της παραγράφου 17 του άρθρου 58 του ν. 4690/2020 (Α' 104) ως προς την επιλογή των υποψηφίων για τη λήψη νοσηλευτικής ειδικότητας για τη χρονική περίοδο 2020-2021. Με το άρθρο εικοστό ορίζεται ότι δύνανται να παραταθούν έως και την 31.10.2021 οι ενεργές συμβάσεις εργασίας του επικουρικού προσωπικού των δημόσιων νοσοκομείων, και ότι παρατείνονται έως και την 31.10.2021 οι συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου του λοιπού, πλην των ιατρών, επικουρικού προσωπικού του Ε.Ο.Π.Υ.Υ., διαφόρων ειδικοτήτων. Με το άρθρο εικοστό πρώτο καθορίζονται εκ νέου οι μέγιστες ημερήσιες και μηνιαίες δόσεις για τη συνταγογράφηση οπιοειδών και λοιπών ουσιών για την αντιμετώπιση του πόνου νεοπλασματικής αιτιολογίας. Με το άρθρο εικοστό δεύτερο ρυθμίζονται, ιδίως, θέματα σχετικά με τη συγκρότηση και σύνθεση των διοικητικών οργάνων της Εθνικής Αρχής Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαγωγής. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η σύσταση πενταμελούς Εκτελεστικής Επιτροπής, που αναλαμβάνει την άσκηση των διοικητικών και εκτελεστικών αρμοδιοτήτων της Αρχής, καθώς και Εποπτικού Συμβουλίου, που απαρ-

τίζεται από εννέα τακτικά μέλη και ισάριθμα αναπληρωματικά, και αποτελεί το «κύριο επιστημονικό και διοικητικό όργανο της Αρχής». Με το άρθρο εικοστό τρίτο προβλέπονται οι διαδικασίες για την επανέκδοση συνταγών των χρονίως πασχόντων ασθενών, εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται άμεσος κίνδυνος διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, και πάντως, το αργότερο έως την 31.12.2020. Επίσης, δύναται να παραταθεί έως την 31.12.2020 η παροχή αγωγής σε ασθενείς που ήδη λαμβάνουν θεραπεία, για φάρμακα που εγκρίνονται μέσω του Συστήματος Ηλεκτρονικής Προέγκρισης (Σ.Η.Π.). Στο άρθρο εικοστό τέταρτο ορίζεται ότι, όσοι κατέχουν ήδη θέση Διοικητή ή Αναπληρωτή Διοικητή Νοσοκομείων, δύνανται να συμμετάσχουν στη διαδικασία επιλογής για τις θέσεις αυτές που προκηρύσσονται στα Νοσοκομεία στα οποία υπηρετούν. Με το άρθρο εικοστό πέμπτο καθορίζονται οι προϋποθέσεις δειγματοσίου προϊόντων λιανικής πώλησης, ιδίως καλλυντικών, σε καταναλωτές.

Το Μέρος Τρίτο του νομοσχεδίου, υπό τον τίτλο «Αύξηση Πιστώσεων Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για την Υλοποίηση Μέτρων Προστασίας της Δημόσιας Υγείας», περιλαμβάνει το άρθρο εικοστό έκτο και το ακροτελεύτιο, άρθρο εικοστό έβδομο. Με το άρθρο εικοστό έκτο, που φέρει τον τίτλο «Συμπληρωματικός Κρατικός Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 2020 - Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων», αυξάνονται οι πιστώσεις στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων έτους 2020 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων κατά ένα δισεκατομμύριο είκοσι ένα εκατομμύρια (1.021.000.000) ευρώ στο εθνικό σκέλος και κατά πεντακόσια εκατομμύρια (500.000.000) ευρώ στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος σχετικά με «δράσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από τον κορωνοϊό». Τέλος, με το άρθρο εικοστό έβδομο ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου πρώτου

Με το άρθρο πρώτο του υπό ψήφιση νομοσχεδίου κυρώνεται και αποκτά ισχύ νόμου η τροποποίηση της ως άνω Σύμβασης. Σχετικά σημειώνεται ότι η διοικητική δράση του κράτους εκδηλώνεται συχνά με τη μορφή της διοικητικής σύμβασης (βλ. Σπ. Φλογαΐτη, Η διοικητική σύμβαση: έννοια και φύση, Αθήνα, 1991, σελ. 21). Η κύρωση της σύμβασης με νόμο είναι συνήθης πρακτική και κρίνεται αναγκαία όταν η σύμβαση καταρτίσθηκε με διαδικασία διαφορετική από εκείνη που προβλέπουν οι γενικές ή ειδικές διατάξεις, ή πε-

ριέχει όρους που δεσμεύουν τους τρίτους (μη συμβαλλομένους), ή περιέχει όρους που αντίκεινται στην ισχύουσα νομοθεσία ή ρυθμίσεις για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν από την εκτέλεση και λύση της σύμβασης με διαιτησία. Στις περιπτώσεις αυτές, η σύμβαση καταρτίζεται με ιδιωτικό έγγραφο, η ισχύς της όμως εξαρτάται από την κύρωσή της με νομοθετική πράξη, δυνάμει της οποίας και μόνο παράγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ιδρύει (βλ. ΣτΕ 4025/1998 και 880/2016 καθώς και Ε. Σπηλιωτόπουλο, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, τ. 1, 2017, σελ. 184 επ., που επισημαίνει ότι, αν η σύμβαση δεν έχει κυρωθεί με νόμο, οι όροι της δεν δύνανται να υπερισχύσουν διατάξεων της νομοθεσίας). Εξ άλλου, όπως γίνεται δεκτό και έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής [βλ., ενδεικτικά, τις εκθέσεις επί των νομοσχεδίων: «Κύρωση Σύμβασης Παραχώρησης του Έργου της Μελέτης, Κατασκευής, Χρηματοδότησης, Λειτουργίας, Συντήρησης και Εκμετάλλευσης του τμήματος Μαλιακός – Κλειδί του Αυτοκινητοδρόμου Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι (ΠΑΘΕ) και ρύθμιση συναφών θεμάτων» (ν. 3605/2007), καθώς και εκείνες επί των νομοσχεδίων που ψηφίσθηκαν ως ν. 3676/2008, 4389/2016, 4404/2016, 4422/2016, 4612/2019, 4667/2020, 4702/2020], όταν κυρούται σύμβαση με νομοθετική πράξη, οι σχετικοί με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων όροι της εξακολουθούν να έχουν συμβατικό χαρακτήρα. Αντίθετα, οι όροι της που αποκλίνουν από τις ισχύουσες διατάξεις ή θέτουν απρόσωπους κανόνες που δεσμεύουν τρίτους, έχουν τη φύση νομοθετικής διάταξης και, ως εκ τούτου, οι διοικητικές πράξεις που εκδίδονται βάσει αυτών είναι δυνατόν να προσβάλλονται δικαστικά.

2. Επί του άρθρου δεύτερου

Με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου θεσπίζεται, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 6 του ν. 2527/1997 και της περίπτωσης α' της παρ. 20 του άρθρου ένατου του ν. 4057/2012, η δυνατότητα του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.) να συνεργάζεται με ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, υπό καθεστώς έκδοσης από αυτούς δελτίου απόδειξης παροχής υπηρεσιών, προκειμένου αυτοί να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον Ε.Ο.Μ. και/ή στους καθοριζόμενους φορείς του συστήματος μεταμοσχεύσεων με «καθεστώς έκδοσης από αυτούς δελτίου απόδειξης παροχής υπηρεσιών». Σημειωτέον ότι ο Ε.Ο.Μ., ο οποίος ιδρύθηκε διά του ν. 2737/1999 (Α' 174) «Μεταμοσχεύσεις ανθρωπίνων ιστών και οργάνων και άλλες διατάξεις», αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ν.π.ι.δ.) εποπτευόμενο από το Υ-

πουργείο Υγείας, με κυριότερη πηγή πόρων, την «πάγια ετήσια επιχορήγηση από τον τακτικό προϋπολογισμό» του Υπουργείου Υγείας (βλ. άρθρα 24 και 26 περ. α΄ του ν. 3984/2011).

α. Η ρύθμιση αναφέρεται σε «ιατρούς και προσωπικό» διαφόρων ειδικοτήτων, οι οποίοι δύνανται να συνεργάζονται με τον Ε.Ο.Μ. Εν συνεχεία ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «Το προσωπικό μπορεί να απασχολείται [...]». Η εν λόγω φράση είναι ενδεχομένως σκόπιμο, για λόγους σαφήνειας, να αντικατασταθεί ως εξής: «Οι ως άνω ιατροί και το προσωπικό μπορούν να απασχολούνται [...]». Για τον ίδιο λόγο, στο τέταρτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου θα ήταν σκόπιμο να τεθεί, πριν από τη λέξη «προσωπικό», η φράση «ως άνω».

β. Η ως άνω διάταξη εισάγει ρύθμιση, κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 6 του ν. 2527/1997 και της περίπτωσης α΄ της παρ. 20 του άρθρου ένατου του ν. 4057/2012.

Το άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 2527/1997, υπό τον τίτλο «Συμβάσεις μίσθωσης έργου», ορίζει ότι «για τη σύναψη σύμβασης μίσθωσης έργου από υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα» σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 681 επ. του ΑΚ, απαιτείται η προηγούμενη έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης, η οποία, εκτός από τους όρους απασχόλησης (συγκεκριμένο έργο, συνολικό ποσό αμοιβής αναδόχου κ.ο.κ.), περιλαμβάνει και την «αιτιολογία για τους λόγους» για τους οποίους το εκάστοτε έργο δεν μπορεί να εκτελεσθεί από τους υπαλλήλους της αντίστοιχης υπηρεσίας ή του νομικού προσώπου του δημοσίου. Όσον αφορά δε τις δημόσιες υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 2190/1994, όπως είναι τα ν.π.ι.δ. που ανήκουν στο Κράτος ή επιχορηγούνται τακτικά από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους (περ. η΄ παρ. 1), «επιτρέπεται να απασχολούν προσωπικό με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου για την αντιμετώπιση εποχιακών ή άλλων περιοδικών ή πρόσκαιρων αναγκών» υπό τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που ορίζεται στον ν. 2190/1994.

Σύμφωνα, εξ άλλου, με την περ. α΄ της παρ. 20 του ένατου άρθρου του ν. 4057/2012, «για την κίνηση διαδικασιών πρόσληψης ή διορισμού μόνιμου προσωπικού, προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, καθώς και προσωπικού με θητεία, με σύμβαση ορισμένου χρόνου ή μίσθωσης έργου ή οποιασδήποτε άλλης μορφής στους φορείς της παρ. 1 του άρθρου 14 του Ν. 2190/1994 (Α΄ 28) απαιτείται προηγούμενη έγκριση της ΠΥΣ 33/2006 (Α΄ 280) (...). Από την προηγούμενη έγκριση της ΠΥΣ

33/2006 εξαιρείται (...) η πρόσληψη προσωπικού με διάρκεια σύμβασης έως οκτώ (8) μήνες για την αντιμετώπιση κατεπειγουσών αναγκών, σύμφωνα με τα άρθρα 20 του Ν. 2190/1994 και 212 του Ν. 3584/2007».

Από τον συνδυασμό των ανωτέρων διατάξεων, την εφαρμογή των οποίων αποκλείει η προτεινόμενη διάταξη, προκύπτει, αφενός, ότι, για τη σύναψη σύμβασης μίσθωσης έργου ή την πρόσληψη έκτακτου προσωπικού, απαιτείται προηγούμενη κοινή υπουργική απόφαση που να δικαιολογεί τους λόγους πρόσληψης, αφετέρου, ότι η πρόσληψη προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου επιτρέπεται μόνο για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων και επείγουσών αναγκών καθώς και σε περιπτώσεις άμεσης ανάγκης λήψης προληπτικών μέτρων ή κατασταλτικών μέτρων λόγω σοβαρής απειλής της δημόσιας υγείας.

Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι από την Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης (υπό την ενότητα «Α. Αιτιολογική Έκθεση», «Κατ' άρθρο ανάλυση αξιολογούμενης ρύθμισης»), που συνοδεύει το νομοσχέδιο, δεν φαίνεται να προκύπτει ειδική αιτιολόγηση των εν λόγω παρεκκλίσεων από την κείμενη περί προσλήψεων νομοθεσία.

Υ. Επισημαίνεται, ακόμη, ότι βάσει της διατύπωσης της προτεινόμενης διάταξης, σύμφωνα με την οποία οι συνεργαζόμενοι με τον Ε.Ο.Μ. ιατροί και προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων θα απασχολούνται «με καθεστώς έκδοσης από αυτούς δελτίου απόδειξης παροχής υπηρεσιών», δεν προκύπτει με σαφήνεια το καθεστώς απασχόλησής τους. Και αυτό, διότι η έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών δεν αποτελεί το μόνο στοιχείο για τον καθορισμό της φύσης της εργασιακής σχέσης.

Ειδικότερα, επισημαίνεται, στο πλαίσιο αυτό, ότι, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 22/2016 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Τμήμα Ι, Πράξη 0022/2016, «η έκδοση τιμολογίων παροχής υπηρεσιών και η ασφάλιση των ιατρών σε φορείς ασφάλισης ανεξαρτήτων επαγγελματιών δεν καθορίζουν δεσμευτικά τη φύση της εργασίας τους και οι κρινόμενες συμβάσεις χαρακτηρίζονται ως συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας (...) εξάλλου, ο χαρακτήρας της εργασίας ως εξαρτημένης δεν επηρεάζεται από δευτερεύοντα στοιχεία, όπως είναι η έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών (ομοίως Ε.Σ. Πράξη Κλ. Προλ. Ελ. Δαπανών στο Ι' Τμήμα 57/2013)». Περαιτέρω, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 107/2016 Πράξη του Κλιμακίου Προληπτικού Ελέγχου Δαπανών στο Ι' Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, «[π]αρέπεται, δε, ότι οι συνεργασίες αυτές, κατ' εκτίμηση των ειδικότερων όρων και των εν γένει συνθηκών εργασίας, πρέπει να έχουν ως θεμέλιο πραγματική σύμβαση ανεξάρτη-

των υπηρεσιών, με την οποία το συμβαλλόμενο Νοσοκομείο αποσκοπεί στην κάλυψη περιορισμένης ποσοτικά και χρονικά ανάγκης, επιπρόσθετα δε οι υποκείμενες συμβάσεις να έχουν συναφθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία περί ανάθεσης ανεξαρτήτων υπηρεσιών (Ε.Σ. Πράξη Κλ. Προλ. Ελ. Δαπανών στο Ι Τμ. 57/2013). (...) Σύμβαση δε ανεξάρτητων υπηρεσιών υπάρχει, όταν ο εργαζόμενος παρέχει αντί μισθού τις υπηρεσίες του, χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία του εργοδότη ή να είναι υποχρεωμένος να συμμορφώνεται προς τις εντολές και οδηγίες αυτού, ιδίως ως προς τον τρόπο και τον χρόνο παροχής των υπηρεσιών του. Και στη σύμβαση αυτή, πάντως, υπάρχει κάποια δέσμευση και εξάρτηση, όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση που αναλαμβάνονται υποχρεώσεις με ενοχική σύμβαση και γι' αυτό ακριβώς η συμμόρφωση του εργαζομένου προς όρους της σύμβασής του, που μπορούν να έχουν σχέση και με τον τόπο ή τα χρονικά πλαίσια παροχής της εργασίας, δεν υποδηλώνουν, χωρίς άλλο, εξάρτηση αυτού από τον εργοδότη, με την προεκτεθείσα έννοια (...) Διότι, εκείνο που διακρίνει την εξαρτημένη εργασία από την ανεξάρτητη δεν είναι το ποσοτικό στοιχείο, δηλαδή η σώρευση περισσότερων ενδείξεων δέσμευσης και εξάρτησης, αλλά το ποιοτικό, δηλαδή η ιδιαίτερη ποιότητα της δέσμευσης και εξάρτησης, η οποία έχει για τον υποβαλλόμενο σε αυτή εργαζόμενο συνέπειες που καθιστούν απαραίτητη την ιδιαίτερη ρύθμιση της σχέσης του με τον εργοδότη και δικαιολογούν την ειδική προστασία του από το εργατικό δίκαιο».

3. Επί του άρθρου τρίτου

α. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου τρίτου, «[τ]ο προσωπικό, που απασχολείται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, στην υπό εκκαθάριση αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία “ΚΕΚ – ΑΕΜΥ” της Ανώνυμης Εταιρείας Μονάδων Υγείας (ΑΕΜΥ ΑΕ), μεταφέρεται με την ίδια σχέση εργασίας σε νοσοκομεία εποπτείας του Υπουργείου Υγείας».

Επισημαίνεται, εν προκειμένω, ενημερωτικά, ότι η εταιρεία υπό την επωνυμία «Ανώνυμη Εταιρεία Μονάδων Υγείας» και τον διακριτικό τίτλο «ΑΕΜΥ ΑΕ» συστάθηκε την 16.05.2016, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3293/2004 (Α' 231), υπό τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας κοινής ωφέλειας που ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο, για τη διαχείριση Μονάδων Υγείας. Περαιτέρω, σύμφωνα με την περίπτωση ζ' του άρθρου 3 του ίδιου νόμου, ορίστηκε ότι η Α.Ε.Μ.Υ. Α.Ε. «δύνатаι να ιδρύει ή να συμμετέχει, με οποιαδήποτε ιδιότητα, και να λειτουργεί Κέντρα Δια Βίου Μάθησης Επιπέδου Δύο (Κε.Δι.Βι.Μ2.)», μεταξύ των οποίων και η ως άνω υπό εκκαθάριση αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία.

6. Σύμφωνα με το πέμπτο εδάφιο του εν λόγω άρθρου, «[ο]ι δαπάνες μισθοδοσίας βαρύνουν τον φορέα υποδοχής βάσει των διατάξεων του ν. 4354/2015». Δεδομένου ότι ο νόμος 4354/2015 (Α' 176) ρυθμίζει ευρύ φάσμα περιπτώσεων, θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο, η παραπομπή στο εν λόγω νομοθέτημα να συγκεκριμενοποιηθεί περαιτέρω, με την προσθήκη πριν από τη φράση «διατάξεων του ν. 4354/2015», της φράσης «των σχετικών με τις αποδοχές αποσπασμένων ή μετακινούμενων υπαλλήλων».

4. Επί του άρθρου πέμπτου

Με το άρθρο πέμπτο προστίθεται δεύτερο εδάφιο στο δέκατο πέμπτο άρθρο της από 10.08.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α' 157), η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4722/2020 (Α' 177), με το οποίο καθορίζεται η μηνιαία αποζημίωση που λαμβάνουν οι οικογενειακοί ιατροί του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), των οποίων οι συμβάσεις παρατάθηκαν αυτοδίκαια έως την 30ή Σεπτεμβρίου 2020. Στο δεύτερο αυτό εδάφιο θα μπορούσε να απαλειφθεί η λέξη «μηνιαίως», δεδομένου ότι, αμέσως προηγουμένως, έχει ήδη διευκρινισθεί, ότι πρόκειται για την προβλεπόμενη στην παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 4683/2020 «μηνιαία αποζημίωση».

5. Επί του άρθρου όγδοου

Στο άρθρο όγδοο παρ. 1 στοιχ. α' προβλέπεται η δυνατότητα συνεργασίας κάθε Μονάδας Ημερήσιας Νοσηλείας (Μ.Η.Ν.) και με άλλους ιατρούς ειδικότητας ίδιας με αυτήν που αναπτύσσει η εκάστοτε Μ.Η.Ν., πέραν του αντίστοιχου επιστημονικού υπευθύνου, καθώς και με εξωτερικούς συνεργάτες άλλων ειδικοτήτων, για την εκτέλεση των ιατρικών πράξεων που ορίζονται στις υπουργικές αποφάσεις των παρ. 5 και 6 του άρθρου 33 του ν. 4025/2011 (Α' 228). Στο τελευταίο εδάφιο της ίδιας παραγράφου ορίζεται ότι «(ο)ι εργασιακές σχέσεις και το πλαίσιο συνεργασίας των επιστημονικά υπευθύνων με τους εξωτερικούς ιατρούς και συνεργάτες καθορίζονται με συμφωνία των μερών».

Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 33 παρ. 1 του ν. 4025/2011, οι Μ.Η.Ν. διακρίνονται σε δημόσιες Μ.Η.Ν. σε Μ.Η.Ν. ως τμήματα ιδιωτικών κλινικών, και σε αυτοτελείς ιδιωτικές Μ.Η.Ν. Σύμφωνα, εξ άλλου, με την όλη οικονομία τόσο του άρθρου 33 του ν. 4025/2011, όσο του σχετικού κανονιστικού πλαισίου (βλ., λ.χ., την Υ.Α. Γ1 β/Γ.Π./οικ.46632/15.06.2018, ΦΕΚ Β' 2283), οι εν λόγω τρεις κατηγορίες Μ.Η.Ν. τελούν σε διαφορετικό καθεστώς και υπόκεινται σε διαφορετικούς όρους λειτουργίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η γενική διατύπωση της προτεινόμενης ρύθμισης θα μπορούσε να δημιουργήσει προβληματισμό ως προς την ισχύ, κατά τα ως άνω, «συμφωνίας των μερών» για τον καθορισμό των εργασιακών σχέσεων και του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των επιστημονικών υπευθύνων μιας Μ.Η.Ν. και των εξωτερικών ιατρών και συνεργατών, στο μέτρο που, για τη σύναψη μίας τέτοιας συμφωνίας, ιδίως σχετικά με τις δημόσιες Μ.Η.Ν., δεν έχει, ενδεχομένως, προηγηθεί η λήψη απόφασης σε επίπεδο διοίκησης του φορέα.

6. Επί του άρθρου δέκατου

Με την προτεινόμενη διάταξη προβλέπεται ότι οι «δαπάνες των Κέντρων Υγείας (...) εκκαθαρίζονται και πληρώνονται στους δικαιούχους φορείς (...), μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της οικείας Δ.Υ.Πε. (...)».

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του ν. 3329/2005 (Α' 81), «1. Όργανα διοίκησης της Δ.Υ.ΠΕ. είναι: (α) ο Διοικητής της Υγειονομικής Περιφέρειας και (β) οι δύο (2) Υποδιοικητές της Υγειονομικής Περιφέρειας.». Ορίζεται, εξ άλλου, ότι «[τ]ις αρμοδιότητες που ασκούσε το Διοικητικό Συμβούλιο της Δ.Υ.ΠΕ. (...) ασκούν εφεξής ο Διοικητής και οι Υποδιοικητές της Δ.Υ.ΠΕ.» (βλ. άρθρο 3 παρ. 25 του ίδιου νόμου).

Υπό το φως των ανωτέρω, η αναφορά σε «απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της οικείας Δ.Υ.Πε.» χρήζει αναδιατύπωσης.

7. Επί του άρθρου δέκατου πέμπτου

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται, ιδίως, ότι «(ε)ιδικά για το έτος 2020, το συνολικό όριο φαρμακευτικής δαπάνης του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), πέραν του οποίου ενεργοποιείται ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback), του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, ορίζεται σε δύο δισεκατομμύρια ογδόντα οκτώ εκατομμύρια (2.088.000.000) ευρώ».

α. Ενημερωτικά επισημαίνεται ότι, όπως έχει ήδη επισημανθεί από την Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής, το ζήτημα των επιστροφών – εκπτώσεων στις τιμές των φαρμάκων και, ειδικότερα των περιορισμών των χρηματικών απαιτήσεων των φαρμακευτικών εταιρειών και των Κατοχών Άδειας Κυκλοφορίας φαρμακευτικών προϊόντων (Κ.Α.Κ.) αποτελεί επίμαχο ζήτημα στο πεδίο της φαρμακευτικής πολιτικής [για τον σχετικό προβληματισμό, βλ., αντί πολλών, παρατήρηση 9 της Έκθεσης της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής της 14.10.2015 επί του νομοσχεδίου «Μέτρα για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» (ν. 4337/2015), παρατήρηση 5 της Έκθεσης της Επιστημονικής Υπηρεσίας της

Βουλής της 18.11.2015 επί του νομοσχεδίου «Επείγουσες ρυθμίσεις για την εφαρμογή της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις» (ν. 4346/2015), κ.ά.]

Ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback), ως «μέτρο περιορισμού της δημόσιας εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης» (βλ. απόφαση 162/2020 ΣτΕ, σκέψ. 12), θεσπίσθηκε με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 και, εν συνεχεία, επεκτάθηκε και στην ενδονοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη (βλ. άρθρο 15 του ν. 4346/2015, την Αιτιολογική Έκθεση που συνόδευε το εν λόγω νομοσχέδιο, καθώς και ΣτΕ 162/2020, σκέψ. 12). Το μέτρο αυτό έλαβε, διά του άρθρου 41 του ν. 4354/2015, παράταση ισχύος έως την 31.12.2018, με σκοπό τον περιορισμό της συνολικής δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης (εξωνοσοκομειακής και νοσοκομειακής). Το όριο, για το έτος 2018, των δαπανών των δημόσιων νοσοκομείων για τη φαρμακευτική δαπάνη, πέραν του οποίου εφαρμόζεται ο μηχανισμός επιστροφής (clawback), ορίζεται (βλ. άρθρο 11 παρ. 1 περίπτ. Στ' του ν. 4354/2015, όπως αντικαταστάθηκε, και μάλιστα, με αναδρομική ισχύ, διά του άρθρου 73 του ν. 4509/2017, και τροποποιήθηκε περαιτέρω διά του άρθρου 161 του ν. 4600/2019), σε πεντακόσια πενήντα εκατομμύρια (550.000.000) ευρώ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ. Οποιαδήποτε δε φαρμακευτική δαπάνη υπερβαίνει τα ανωτέρω καθορισθέντα όρια «επιστρέφεται από τις φαρμακευτικές εταιρείες ή τους κατόχους άδειας κυκλοφορίας και καταβάλλεται σε τραπεζικό λογαριασμό που ορίζεται από τα νοσοκομεία και τον ΕΟΠΥΥ ή συμψηφίζεται με οφειλές για την προμήθεια φαρμακευτικών προϊόντων».

Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ., σχετικά, τις ΣτΕ 2439-2445/2015 και τις ΣτΕ 867-868/2019), με τις διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 4052/2012 δεν θεσπίσθηκε «φόρος ή κοινωνική εισφορά ως πόρος των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (ΦΚΑ)», ούτε «καταργήθηκαν οι διατάξεις περί καθορισμού των τιμών των φαρμάκων και δεν υπεβλήθη περιορισμός, γενικώς, των απαιτήσεων από τις πωλήσεις των φαρμάκων», αλλά θεσπίσθηκε ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw back) «ως περιορισμός των χρηματικών απαιτήσεων των κατόχων αδείας κυκλοφορίας φαρμακευτικών προϊόντων (ΚΑΚ) κατά των ΦΚΑ από τις εξωνοσοκομειακές πωλήσεις φαρμάκων (συνταγογραφούμενων ιδιοσκευασμάτων) προς χρήση των ασφαλισμένων των ΦΚΑ, των οποίων (πωλήσεων) τη δαπάνη καλύπτουν ολικώς ή μερικώς οι ΦΚΑ», ως «μέτρο προσωρινής ισχύος, (...) με σκοπό τη συγκράτηση της ετήσιας φαρμακευτικής δαπάνης εντός των ορίων του εκάστοτε προϋπολογισμού των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (ΦΚΑ)».

Το Συμβούλιο της Επικρατείας με πρόσφατη νομολογία του επαναλαμβάνει ότι «(...) όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 1590-1/2018 7μελής, 3047-8/2017 7μελής, 2439/2015 7μελής), για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, ιδίως δε για την αντιμετώπιση οξείας δημοσιονομικής κρίσης που διέρχεται η Χώρα με απειλή κατάρρευσης της εθνικής οικονομίας, ο περιορισμός της δημόσιας δαπάνης, με αντίστοιχο περιορισμό χρηματικών απαιτήσεων ιδιωτών, είναι επιτρεπτός κατά το Σύνταγμα, εάν κατά την κρίση του νομοθέτη, που υπόκειται στον οριακό έλεγχο συνταγματικότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας, αποτελεί αναγκαίο και πρόσφορο μέτρο. Ο εν λόγω δε περιορισμός χρηματικών απαιτήσεων των φαρμακευτικών εταιριών και των Κ.Α.Κ., σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα και στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, το οποίο ορίζει ότι η παρουσία κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου είναι σεβαστή, εάν τηρείται και η αρχή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος που αφορά το κοινωνικό σύνολο και των αξιώσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου [βλ. σε σχέση με το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, ΕΔΔΑ James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφαση της 21.2.1986, που ακολουθείται παγίως]» (βλ. ΣτΕ 162/2020, σκέψ. 16). Ειδικότερα, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, «(...) ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (claw back) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, όπως ισχύει, υποβαλλόμενος στον οριακό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας υπό τις συνθήκες της θέσπισής του, δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως μέτρο μη αναγκαίο και απρόσφορο (και, μάλιστα, προδήλως) που θίγει τον πυρήνα των δικαιωμάτων (που απορρέουν) από το Σύνταγμα και το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ. Τούτο, διότι το μέτρο είναι προσωρινό και δυνάμενο να καταλάβει το σύνολο της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, δοθέντος ότι για τη λήψη του αρκεί η εκτίμηση των ορίων αντοχής της εθνικής οικονομίας κατά την τριετία 2016 - 2018 που έγινε από τον νομοθέτη (ΣτΕ 1590/2018 7μ., 3047/2017 7μ.), χωρίς να συνιστά αναγκαία προϋπόθεση για τη θέσπιση του μέτρου η παράλληλη νομοθετική επιδίωξη της αποτροπής χορήγησης φαρμάκων που δεν καλύπτουν πραγματικές θεραπευτικές ανάγκες (ΣτΕ 1590-1/2018 7μ.)» (βλ. ΣτΕ 162/2020, σκέψ. 16).

Κρίθηκε, εξ άλλου, ότι ο μηχανισμός clawback δεν αντιβαίνει στα άρθρα 34 επ., 49 επ. και 56 επ. της ΣΛΕΕ και στις διατάξεις της Οδηγίας 89/105 του Συμβουλίου ΕΟΚ της 21.12.1988 «σχετικά με τη διαφάνεια των μέτρων που ρυθμίζουν τον καθορισμό των τιμών των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση και την κάλυψη του κόστους τους στα πλαίσια των εθνικών ασφαλιστικών συστημάτων υγείας» (ΕΕ L 40 της 11.2.1989, σελ. 40 επ.), ούτε τίθεται ζήτημα περιορισμού «της ασκήσεως της κατοχυρωμένης στο άρθρο 16 του

Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. επιχειρηματικής ελευθερίας» ενώ παρίσταται ως κατάλληλο μέτρο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών (ΣτΕ 1784/2019).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην πρόσφατη Έκθεσή της για την Ελλάδα, υπό τον τίτλο «Enhanced Surveillance Report - Greece» (Φεβρουάριος 2020), τονίζει την αναγκαιότητα επιτάχυνσης της συλλογής ποσών (επιστροφών) clawback υγειονομικής περιθαλψης και, μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι «[γ]ια την περαιτέρω μείωση των ποσών αυτόματης επιστροφής clawback τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν ενθαρρύνει τις [ελληνικές] αρχές να εξετάσουν την αναθεώρηση/ανασχεδιασμό του μηχανισμού clawback (...)» (βλ. Enhanced Surveillance Report Greece, February 2020, Institutional Paper 123, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip123_en_0.pdf)

6. Χρήζει, εν προκειμένω, διευκρίνισης το ζήτημα αν στο ποσό των δύο δισεκατομμυρίων ογδόντα οκτώ εκατομμυρίων (2.088.000.000) ευρώ συμπεριλαμβάνεται και ο Φ.Π.Α.

8. Επί του άρθρου δέκατου έκτου παρ. 3

Στην παράγραφο 3 πρέπει να διορθωθεί η σχετική παραπομπή στο άρθρο 2 του ν. 4549/2018 (Α' 105), και να τεθεί το άρθρο 27 του ίδιου νόμου, το οποίο ρυθμίζει τη διαδικασία αποζημίωσης δαπανών για οπτικά είδη και για την παροχή υπηρεσιών ειδικής αγωγής.

9. Επί του άρθρου εικοστού παρ. 2

Με την εν λόγω ρύθμιση ορίζεται ότι: «[σ]υμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου λοιπού, πλην ιατρών, επικουρικού προσωπικού του ΕΟΠΥΥ, διαφόρων ειδικοτήτων, δυνάμει της υπό στοιχεία Γ4β/Γ.Π. οικ. 50604/4.7.2018 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών, Υγείας και Διοικητικής την 31η.10.2021 με τους ίδιους όρους, προκειμένου να συνεπικουρούν το έργο του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.)».

Η ως άνω διάταξη πρέπει να συμπληρωθεί κατά το ρήμα της (λ.χ., «Συμβάσεις εργασίας (...) *παρατείνονται έως και* την 31η.10.2021») όπως και κατά τον προσδιορισμό των σχετικών συμβάσεων εργασίας (λ.χ., «Συμβάσεις εργασίας (...) *που έχουν συναφθεί* δυνάμει της υπό στοιχεία (...) ΚΥΑ». Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι, κατά την αναφορά στο Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, έχει παραλειφθεί η λέξη «Ανασυγκρότησης». Παρατηρείται, τέλος, ότι, η εν λόγω διάταξη εισάγει παράταση έως την 31.10.2021, ενώ η Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης (υπό την ενότητα «Α. Αιτιολογική Έκθεση», «Κατ' άρθρο ανάλυση αξιολογούμενης ρύθμισης») που συνοδεύει το νομοσχέδιο αναφέρει ως ημερομηνία την 31.10.2020.

10. Επί του άρθρου εικοστού έκτου

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται ο κρατικός προϋπολογισμός του οικονομικού έτους 2020, όπως εγκρίθηκε με τον ν. 4651/2019 (Α' 209).

Ενημερωτικά επισημαίνεται ότι ο προϋπολογισμός των εσόδων και εξόδων του κράτους συνιστά ειδική περίπτωση τυπικού νόμου, καθ' όσον ψηφίζεται από τη Βουλή με διαδικασία διαφορετική από αυτή της ψήφισης των τυπικών νόμων (άρθρο 79 του Συντάγματος), έχει δε, εκ προοιμίου, περιορισμένη χρονική διάρκεια (ετήσια, κατά την παρ. 1 του άρθρου 79 του Συντάγματος ή διετή, στην περίπτωση ψήφισης του νόμου της παρ. 6 του άρθρου 79). Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 2 του Συντάγματος, «[ό]λα τα έσοδα και έξοδα του Κράτους πρέπει να αναγράφονται στον ετήσιο προϋπολογισμό». Με την εν λόγω διάταξη καθιερώνεται η αρχή της ενότητας του προϋπολογισμού (για τις γενικές αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό βλ., ενδεικτικά, Ε. Κουλουμπίνη, άρθρο 79 παρ. 2, σε: Σπυρόπουλο/Κοντιάδη/Ανθόπουλο/Γεραπετρίτη (επιστ. διεύθ.), Σύνταγμα – Κατ' άρθρο ερμηνεία, 2017, σελ. 1247 επ., Απ. Γέροντα, Δημοσιονομικό Δίκαιο, 2005, σελ. 349 επ.), η οποία, όπως γίνεται δεκτό (βλ. Ν. Μπάρμπα, Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου, 2008, σελ. 25 επ., Απ. Γέροντα, όπ. π., σελ. 358), γνωρίζει παρεκκλίσεις, προκειμένου ο προϋπολογισμός να ανταποκρίνεται στις ανάγκες λειτουργίας ενός σύγχρονου κράτους. Ειδικότερη περίπτωση παρέκκλισης από τον κανόνα της ενότητας του προϋπολογισμού αποτελεί και η ψήφιση συμπληρωματικού προϋπολογισμού (πρβλ. άρθρο 60 παρ. 1 του ν. 4270/2014).

Τέλος, παρατηρείται ότι η διαδικασία συζήτησης και ψήφισης του προϋπολογισμού ρυθμίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 79 παρ. 1-7 του Συντάγματος και των άρθρων 121-123 του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό), δυνάμει ρητής εξουσιοδότησης της παραγράφου 3 του ως άνω άρθρου του Συντάγματος, η οποία μάλιστα επιτάσσει την εξασφάλιση του δικαιώματος όλων των πολιτικών μερίδων της Βουλής να εκφράζουν τις απόψεις τους. Ερωτάται, στο πλαίσιο αυτό, αν, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων του Συντάγματος και του Κανονισμού της Βουλής, η εν λόγω ειδική διαδικασία πρέπει να τηρείται όχι μόνο για την ψήφιση του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του κράτους, αλλά και για την ψήφιση του συμπληρωματικού προϋπολογισμού. Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων του Κανονισμού της Βουλής αποτελεί ζήτημα ανέλεγκτο δικαστικά (*internum corporis*) [βλ., σχετικά, και την παρατήρηση επί του άρθρου 2 της Έκθεσης της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής της 24.2.2012 επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις συνταξιοδοτικού περιεχομένου και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις εφαρμογής του Μνημονίου Συνεννόησης

του ν. 4046/2012» (ν. 4051/2012), και την παρατήρηση επί του άρθρου 6 της Έκθεσης της 11.9.2020 επί του νομοσχεδίου «Κύρωση α) της από 10.8.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (...) και άλλες διατάξεις για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλων επειγόντων ζητημάτων» (ν. 4722/2020)]. Για την υιοθέτηση, εξ άλλου, από τα περισσότερα κράτη μέλη της ευρωζώνης, από τις αρχές ήδη του 2014, διορθωτικών μηχανισμών του κρατικού προϋπολογισμού, σε περίπτωση κατά την οποία δεν επιτευχθούν τα προβλεπόμενα αποτελέσματά του, βλ. Γ. Δρόσο, Συνταγματικά ζητήματα του Μηχανισμού Δημοσιονομικής Προσαρμογής του Προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης, ΕφημΔΔ 2016, σελ. 138 επ.).

Αθήνα, 19 Οκτωβρίου 2020

Οι εισηγητές
Χαράλαμπος Κύρκος
Προϊστάμενος του Τμήματος
Κοινοβουλευτικής Ιστορίας
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Λεμονιά Φραγκή
Ειδική Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών